

De Minister van Justitie en Veiligheid
Prof. mr. F.B.J. Grapperhaus
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Datum
27 mei 2019

Uw kenmerk
2541376

Contactpersoon
J.M.E. Smilde

Onderwerp
Advies over Ontwerpbesluit houdende wijziging van het Besluit DNA-onderzoek (verder: Besluit DNA-onderzoek) en het Besluit identiteitsvaststelling verdachten en veroordeelden (verder: Besluit identiteitsvaststelling).

Geachte heer Grapperhaus,

Bij brief van 4 april 2019 vroeg u de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak om advies inzake bovengenoemde besluiten. U ontvangt bij dezen ons commentaar.

Advies

De Wetenschappelijke Commissie van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (hierna: de WeCo) is van mening dat met name het Besluit DNA-onderzoek moet worden aangepast op een aantal punten. In het navolgende advies volgen wij de volgorde van de toelichting.

1. De randvoorwaarden bij het afnemen van celmateriaal worden verruimd. Het afnemen van wangslimvlies en/of van enkele haren mag straks ook gebeuren door (politie)vrijwilligers die daartoe “geschikt en opgeleid zijn om die taken en werkzaamheden uit te voeren”. Als zodanig lijkt dat geen bezwaar. Wel gaat de WeCo ervan uit dat Openbaar Ministerie en politie hierover goede werkafspraken maken.
2. In het besluit staat al een aantal uiterlijk waarneembare kenmerken vermeld waarnaar (op DNA-niveau) aanvullend onderzoek mag worden gedaan. Aan deze kenmerken wordt huidskleur toegevoegd. Uit de noten bij de toelichting (MvT p. 9, noot 2) blijkt dat de DNA-techniek (en daarmee de kennis van de werking van ons genoom) zodanig is toegenomen, dat door middel van gericht onderzoek naar de aanwezigheid van bepaalde genen betrouwbare uitspraken kunnen worden gedaan over de (waarschijnlijke) huidskleur van de donor van een DNA-spoor. Het gaat daarbij niet om de markers die bij het huidige klassieke DNA-onderzoek worden gebruikt of de markers die worden gebruikt bij het bepalen van de geografische herkomst, maar om genen die blijkbaar in verband staan met de uiterlijk waarneembare huidskleur. Deze uitbreiding wordt door de WeCo onderschreven, het gaat immers om een kenmerk dat, nadat het is vastgesteld, van belang kan blijken te zijn bij de opsporing. Nadat een verdachte in beeld komt, kan vervolgens op de gebruikelijke wijze DNA-

onderzoek worden gedaan¹. Het spreekt voor zich dat dergelijk onderzoek een wettelijke basis vereist in het Besluit (art. 151d lid 2 Sv. geeft deze mogelijkheid (MvT, p. 9 en 10)).

3. Vaststellen van DNA-data van onbekende verdachten met behulp van gevalideerde mobiele apparatuur door daarvoor opgeleide forensische opsporingsambtenaren.

De WeCo verzoekt in het besluit duidelijk op te nemen aan welke (kwaliteits)eisen de persoon moet voldoen die – na het veiligstellen van de sporen door een (gewone) forensisch (politie)medewerker – ten behoeve van het decentrale onderzoek het monster verder bewerkt/voorbereidt en aansluitend het decentrale DNA-onderzoek uitvoert dat gericht is op het verkrijgen van de (DNA-)data. Een tweede punt is het navolgende: In de praktijk zal het op een plaats delict meestal niet alleen gaan om sporenmateriaal dat mogelijk DNA bevat van een (onbekende) verdachte. Om sporenmateriaal veilig te kunnen stellen zal, soms aan de hand van een of meer werkhypothese(n) over de (vermoedelijke) gang van zaken, ter plaatse door forensische opsporingsambtenaren besloten worden om een aantal sporen veilig te stellen. Ter plaatse valt niet uit te maken of het daarbij (uitsluitend) gaat om celmateriaal van een onbekende verdachte. Ook sporenmateriaal van (een) slachtoffer(s) of derden kan logischerwijs ter plaatse aanwezig zijn. De WeCo dringt aan om duidelijk(er) in de regeling op te nemen welk celmateriaal na veiligstellen mag worden onderzocht op deze wijze. Het lijkt daarbij voor de hand te liggen niet op voorhand in het besluit al een onderscheid te maken tussen sporenmateriaal dat afkomstig is (of beter: kan zijn) van een verdachte dan wel van een slachtoffer/getuige/andere derde.

Het besluit noemt ook de hulpofficier van justitie als persoon die opdracht kan geven voor DNA-onderzoek m.b.v. een mobiel apparaat dat DNA-onderzoek doet. Voor de hulpofficier van justitie blijft de beperking die is weergegeven in art. 151a Sv lid 3 gelden. Dit punt behoeft (daarom) verder geen zelfstandige bespreking. De officier van justitie en de rechter-commissaris blijven voor het overige de bevoegde functionarissen.

Tot nu toe wordt sporenmateriaal pas in een instituut onderzocht door een van de geaccrediteerde laboratoria, en worden de daarbij vastgestelde data nader geïnterpreteerd door een aan dat instituut verbonden DNA-deskundige. Dat proces wordt nu in twee delen geknipt. Het vaststellen van de data gebeurt in sommige zaken blijkbaar in het mobiele DNA-apparaat, de duiding van de resultaten van een dergelijk onderzoek blijft de taak van de DNA-deskundige. De exacte wijze van monsterneming en het laten (voort)bestaan van sporenmateriaal vragen naar de mening van de WeCo echter nadere aandacht. Indien later op enig relevant punt twijfel mocht ontstaan met betrekking tot de (decentrale) eerste fase van het onderzoek, dient er voldoende celmateriaal te zijn voor nieuw onderzoek en (mogelijk eerder al) een tegenonderzoek. Om die reden dient er in de visie van de WeCo steeds zoveel celmateriaal beschikbaar te zijn dat er ná het eerste, deels decentrale, DNA-onderzoek nog voldoende materiaal over is voor beide genoemde latere onderzoeken. In de toelichting wordt gewezen op een nader vast te stellen wijze van monsterneming. Het verdient in de visie van de WeCo aanbeveling daarbij rekening te houden met de mogelijkheid van het (volledig) kunnen overdoen van het gehele (DNA-)onderzoek, beginnend bij het genereren van de DNA-data van een spoor. Het is daarbij wellicht het veiligst om eerst op de gebruikelijke wijze een (DNA-)monster veilig te stellen en pas daarna van hetzelfde spoor een nieuw monster te nemen dat dan vervolgens decentraal kan worden onderzocht. Dit zorgt er tevens voor dat er voldoende celmateriaal beschikbaar blijft voor alle aanvullende DNA onderzoeken. De WeCo doelt daarbij op de typen onderzoek die zijn genoemd in noot I.

Dit punt klemmt temeer omdat in lid 6 van artikel 4a van het ontwerpbesluit wordt bepaald dat de opsporingsambtenaar na ontvangst van het rapport van het laboratorium de data vernietigt die met het mobiele apparaat zijn verkregen. Of dit verstandig is, hangt af van wat er verder precies gebeurt met de data die zijn gegenereerd door het (decentrale) DNA-onderzoek. Indien de eerder verzonden,

¹ In de zin van, afhankelijk van het te vergelijken bronmateriaal, onder andere naast het onderzoek aan het autosomaal DNA (het "klassieke" onderzoek naar de DNA-markers), ook DNA-onderzoek aan het Y-chromosoom, mitochondriaal DNA-onderzoek.

decentraal gegenereerde, data integraal bewaard blijven bij het NFI of een ander instituut is er geen beletsel voor een vroegtijdige vernietiging van de data.

Artikel 4a lid 3 van het ontwerpbesluit beperkt zich thans tot het verzenden van (sporen)materiaal ten behoeve van een tegenonderzoek (zie art. 151a Sv lid 6 Sv. en art. 195b lid 1 Sv.). Artikel 5 regelt dat in gevallen waar geen decentraal onderzoek als bedoeld in art. 4a lid 1 is verricht, het celmateriaal (monster) – op de gebruikelijke wijze? – wordt verzonden naar een DNA-laboratorium als bedoeld in het besluit.

Het besluit geeft een korte termijn waarbinnen de resultaten van het DNA-onderzoek verder moeten zijn verwerkt. Na dagtekening van het DNA-onderzoek dient het vastgestelde DNA-profiel terstond opgenomen te worden in de DNA-databank, indien is voldaan aan de voorwaarden om het profiel daarin op te nemen. Daarnaast dient binnen een week na dagtekening het verslag aan de opdrachtgever te worden verzonden. Artikel 10 lid 3 nieuw bevat onder d. een wat cryptische verwijzing die inhoudt dat “binnen zes maanden het overgebleven celmateriaal aan het instituut wordt gezonden”. Maar het laboratorium zou toch al moeten beschikken over het celmateriaal, alleen al ten behoeve van het eventueel door de verdediging te verzoeken tegenonderzoek? De WeCo leidt uit de artikelen 4a (lid 3) en 5 van het ontwerpbesluit immers af dat de opsporingsambtenaar verplicht is het celmateriaal naar het Nederlands Forensisch Instituut² te sturen, o.a. ten behoeve van contra-onderzoek. De WeCo verzoekt dit punt te verduidelijken.

Op pagina 16 van de toelichting wordt aangegeven dat de politie een maal per kwartaal gebundeld de monsters met celmateriaal overdraagt aan het NFI. Dit is wellicht praktisch en mogelijk (kosten)efficiënt vanuit het perspectief van de forensische opsporing bij de diverse politieonderdelen, maar zal naar redelijke verwachting het NFI voor nagenoeg onoverkomelijke logistieke problemen kunnen stellen indien in een keer per kwartaal alle materiaal binnenkomt van een geheel kwartaal. Registratie en verdere verwerking binnen het NFI is een taak die - over het totaal bezien - toch de nodige capaciteit vraagt per individueel spoor, zodat een meer gelijkmatige toestroom beter uitvoerbaar is. Nadere aandacht voor dit punt lijkt de WeCo geboden. Bovendien lijkt er een verplichting te (blijven) bestaan de monsters ten behoeve van een eventueel tegenonderzoek naar het NFI te sturen. Indien het nu voorgestelde schema voor inzending blijft gehandhaafd, zal dat de termijnen voor tegenonderzoek aanzienlijk verlengen, met alle negatieve gevolgen van dien voor de voortvarendheid van het voorbereidend onderzoek. De WeCo verzoekt de minister nadrukkelijk de regeling op dit punt te verduidelijken en aan te passen.

Techniek onafhankelijke beschrijvingen

Om het Besluit zo veel mogelijk techniek onafhankelijk en daarmee toekomstbestendig te maken, stelt de WeCo voor dat daar waar in de regeling en/of toelichting de woorden “het busje” worden gebruikt deze te vervangen door “het voorgeschreven verpakkingsmateriaal”. Het is immers bepaald niet uit te sluiten dat komende technische ontwikkelingen een andere wijze van veiligstellen en aansluitende bewerking/verwerking van DNA-sporen voor zullen schrijven

Wetstechnische en taalkundige opmerkingen

Anders dan het conceptbesluit aangeeft, wordt in artikel 1 niet in onderdeel **a** maar in onderdeel **d** een definitie gegeven van het begrip “Onze Minister”. De voorgestelde aanpassing is een logische aanpassing vanwege de relatief recente wijziging naar Minister van Justitie en veiligheid.

In artikel 1 onder a. wordt aangegeven dat met “de wet” het Wetboek van Strafvordering wordt bedoeld. Hierdoor is het voorstel van art 1 onder onderdeel **e** (omschrijving van het begrip opsporingsambtenaar niet logisch onder het ten 4^e, waar staat “van het Wetboek van Strafvordering”. Tekstueel ligt, gelet op art. 1 onderdeel **a** een wijziging naar “van de wet” voor de hand.

In de tekst van het (ontwerp)artikel 16 lid 5 van het DNA-besluit staan onderwerp (het instituut) en lijdend voorwerp (het afschrift van het verslag) niet in de gebruikelijke volgorde. Omwille van de leesbaarheid verzoekt de WeCo onderwerp en lijdend voorwerp van plaats te verwisselen in de tekst.

² Gelet op art. 1 onderdeel j van het Besluit DNA-onderzoek

art. 18c lid 2 onder c. (p. 7). Het woord “door” in de vierde regel van dit artikellid lijkt de WeCo overbodig. Door te spreken van verstrekken is voor het instituut duidelijk wat er dient te gebeuren.

De Wetenschappelijke Commissie van de NVvR,

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'C.E. du Perron', with a stylized flourish at the end.

C.E. du Perron
voorzitter